

Wiktor Hahn

"Pogrzeb Kościuszki w grobach królów polskich w Krakowie. Poemat. Wydanie ku uczczeniu stułetniej rocznicy zgonu Kościuszki", Messence de Legarde, Poznań 1917 : [recenzja]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 16/1/2, 126-127

1918

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Messence de Lagarde hr. Pogrzeb Kościuszki w grobach królów polskich w Krakowie. Poemat. Wydanie ku uczczeniu stu-letniej (!) rocznicy zgonu Kościuszki w polskim wierszu przez ks. Zdzisława Zakrzewskiego. [Także tytuł francuski; tytuł na okładce odmienny]. Poznań, skład główny w księgarni św. Wojciecha, czcionkami druk. św. Wojciecha, 1917, 8-vo, str. 31+1 nlb., z ryciną.

Miłą pamiątką rocznicy Kościuszkowskiej jest książeczka, wymieniona w tytule: wydawca ks. proboszcz Zdzisław Zakrzewski przedrukował w niej poemacik hr. Messence Lagarda: *Les obsèques de Kościuszko aux tombeaux des rois de Pologne à Cracovie*, wydany po raz pierwszy w Monachium w r. 1819, rzecz zapomnianą dzisiaj niemal zupełnie, zasługującą jednak na przypomnienie ze względu na szczere wyrazy hołdu, złożone Kościuszcze przez cudzoziemca. Poemacik Lagarda^a ważny nadto w literaturze pięknej o Kościuszcze z tego powodu, że pierwszy wprowadza dwa motywy literackie, później podejmowane w naszej poezji, t. j. powitanie Kościuszki w grobowcach wawelskich przez królów polskich i spotkanie Kościuszki z żołnierzami polskimi w Clugny. Ostatni motyw znany z utworów dramatycznych K. Majeranowskiego i Holteia. Obok tekstu francuskiego podał wydawca własny wierszowy przekład polski, starając się w nim oddać jak najwierniej myśli francuskiego autora. Ponadto poprzedził wydanie krótką przedmową o samym autorze, z powodu jednak braku odpowiednich książek nie mógł o nim wiele powiedzieć.

Uzupełniając wiadomości, podane przez wydawcę, dodaję, że Lagarde oprócz wiersza ku czci Kościuszki ogłosił jeszcze następujące rzeczy:

1. *El kan Mojsesz. Hymne adressée à Sa Majesté l'Empereur Alexander I. par... traduite en vers français par le Chevalier de Messance membre de l'Academie de Naples en l'année 1811. Imprimé et gravé a l'imprimerie lithographique chez Jos. Sidler a Munnich, 4-o, 3 ark. (po hebrejsku i po francusku, litografowane, K. Estreicher Bibliografia polska, I, 465).*

2. *Le troubadour français au tombeau de Poniatovsky. Polonaise heroique, dediée aux dames Polonaises. La musique par Lafond. 1817, folio (Estreicher l. I. VI, 441, u ks. Z. tylko wzmianka o tem na s. 6).*

3. *La Harpe du Barde. Chant Ossianique, dedié à la diète du Royaume de Pologne par le... Membre de l'Academie de Naples et de la Societé royale des beaux arts de Varsovie, 1818, 4-o, k. 6 nlb. (Estreicher, l. I. II, 544).*

4. *Voyage de Moscou à Vienne par Kiow, Odessa, Constantinople, Bucharest et Hermanstadt ou lettres adressées à Jules Griffith par... Membre de l'Académie de Varsovie, Cracovie et Naples, Chev. des plusieurs ordres, Citoyen polonais par Decret du Senat de la Republique de Cracovie etc. Paris, chez Treuttet et Würtz, 1824, 8-vo. (Estreicher, l. I. II, 544).*

5. *Fêtes et souvenirs du Congrès de Vienne, Paris, 1843*, najważniejsze dzieło Lagarda, ogłoszone jeszcze potem p. t. *Souvenirs du Congrès de Vienne 1814—1815, publié avec introduction et notes par le Comte Fleury, Paris, 1901*, str. XV+461. W r. 1912 przełożono rzecz tę na język niemiecki: *Gemälde des Wiener Kongresses 1814—15. Erinnerungen, Feste, Sittenschilderungen, Anekdoten — nach dem Französischen, mit Benützung von L. Eichlers Übersetzung neu herausgeben und eingeleitet von Dr. H. Śliwiński — Effenberger, Wien, Verlag Brüder Rosenbaum, Leipzig, 1912*. Toż: mit einem Vorwort und zahlreichen Anmerkungen neu herausgegeben von Gustaw Gugitz, München, G. Müller, 1912, 2 tomy.

Szczegółową wiadomość o życiu Lagarda podał Czesław Jankowski: *Tłomacz Zofijówki* (*Świat*, Warszawa, 1913, II, nr. 32, s. 5—6), a po nim *Tadeusz Mitawa*. *Wielbiciel Kościuszki* (Hr. August de Lagarde Messence, 1783+1853). *Nowa Reforma*, 1917, nr. 482 i 484, do tych też artykułów odsyłam czytelników, pragnących się zapoznać bliżej z kolejami życia Lagarda.

Ponadto dodaję jeszcze następujące uzupełnienia: rycina, zdobiąca pierwsze wydanie poemaciku Lagarda, jest szychem C. Pfeiffra, według portretu Grassiego, znajdującego się w zbiorach hr. Mieroszewskich w Krakowie (por. *M. Gumowski: Portrety Kościuszki*. Lwów, 1917, s. 17 n.). Imię ukochanej Kościuszki, późniejszej księżnej Lubomirskiej, podaje wydawca fałszywie, nie była to Franciszka, lecz Ludwika, żona Józefa ks. Lubomirskiego.

Na s. 7 wspomina wydawca, że Lagarde wysłał poemacik swój na konkurs rozpisany przez Towarzystwo Przyjaciół nauk (ale nie Akademię Umiejętności, jak mylnie pisze ks. Z. na s. 7), nie otrzymał jednak nagrody. Uzupełniając uwagi ks. Z. dodaję, że laureatem konkursu został Marek Antoni Jullien, autor znanego życiorysu Kościuszki (por. *A. Kraushar: Pierwsze pozgonne życiorysy Tadeusza Kościuszki*. *Kurjer Warszawski*, 1917, nr. 284, s. 3 n.) Dodaję wkońcu, że poemacik Lagarda przetłumaczył na j. niemiecki w r. 1824 Franciszek Keller.

Lwów.

Wiktor Hahn.

Słapa Aleksander. *Fryderyk Skarbek jako powieściopisarz, napisał... Prace historyczno-literackie nr. 9.* Kraków, 1918, 8.º, str. 81.

Po doskonałym studyum *Wacława Borowego o Ignacym Chodźce* znowu poważna praca, odnosząca się do dziejów romansu polskiego. Praca metodyczna, sumienna, przemyślana, a niezmiernie potrzebna. Powoli rozprasza się mgła, która okrywała podwaliny naszej powieści, coraz dokładniej poczynamy rozumieć związek jej z produkcją zagraniczną, występują też jednak dzięki temu właśnie tem wyraziściej swoiste jej znamiona. Po metodę sięgnął autor do dwu dzieł, *Dibeliusa* (o romanse angielskim i *Dickensie*), korzystał też z architektoniki studyum *Borowego*. Tę jednolitość metody w „Pracach historyczno-literackich“ na-